

ÛCZBA 22

Mùzyka

RÓMAN DRZÉDŹÓN, DANUTA PIOCH

Mùzyka to pò pòlskù *muzyka*. Słowò to mòże znaczcë téż m.jin. *zabawę przy muzyce, potańcówkę*. **Spiéw** to *śpiew*, a **piesń** to *pieśń* abò *piosenka*. Kaszëbsczé piesnie mògą bëc **bòżé**, to znaczy *kościelne*, abò **kòzé** – *świeckie*.

Cwiczeńk 1

Przecztôj gôdkã i przełożë jã na pòlszczi jãzëk. Wëzwëskôj do te słowôrz kaszëbskò-pòlszczi. (*Prze-czytaj rozmowë i przetłumacz jã na jëzyk pòlski. Wykorzystaj do tego słownik kaszubsko-pòlski*).

- Witôj!
- Hmm?
- Witôj drëchù!
- Do mie të gôdôsz?
- Jo, scygnij të słëchùlczì, tej mdzesz lepi czuł.
- Zarôzka, skùńcã słëchac... Jo, terôzka mòzemë pògadac.
- Cëz të tam słëchôł?
- Fejn mùzykã nowégò kaszëbszczégò karna.
- Je to jakò lëdowò mùzyka?
- Ale dze! Jò słëchóm leno hip-hopù.
- Hip-hopù?
- A co? Jes të czësto z lasa, że të tegò nie wiész. Prôw-da, Kaszëbi lubią lëdowiznã, mają wiele piesniów kòzëch a bòżich, ale téż nã nowòmódnã mùzykã grają – rock, rap, hip-hop a nawetka punk rock.
- Wejleszcze! Kaszëbszczégò punka jò jész nigdë ni miôł czëté. Mòże dze to nalezc?
- Na przëmiar w radiu. Kò mòże téż kùpic platkã abò pòsznëkrowac za nią w internece. Taczi mùzyczi je dosc wiele.
- Ni môsz të czasã tak co na MP3?
- Prawie móm so zgróné *Mój tata kùpił kòzã* w wersji punk. Chcesz pòsłëchac?
- Jo, dôj sa... Matizernoga! Ale to cë je kòcënjamer.
- Ale pòwiôdôsz. Tec to je baro bëlnò mùzyka. Do ni nodzi same tuńcëjã.
- Tuńcëjã? Mie sã òd negò trzòskù wszëtckò bëné trzãse. Ni môsz të czegò spòkójniészégò?
- Spòkójniészégò? Tej jò cë zabédëjã Verã. Ji piesnie mdã cë sã baro widzałë.
- Gôdôsz ò Werónice Kòrthals? Jã jò znajã, kò nierôz móm jã w telewizje widzónë.
- Dôj so zdrzëlnik ùprawic.
- Czemuż to?
- Czej të Verã leno w nim widzôł, a nie czuł, jak òna pò kaszëbskù spiéwie, tej na gwës w nym twòjim zdrzëlniku je głòs skażony.

Cwiczeńk 2

Czëtajacë tekst, co je niżi, starôj sã przełożëc gò na pòlszczi jãzëk. (*Czytajac zamieszczony niżë tekst, postaraj się go przełożyć na jëzyk pòlski*).

Bëlë w dziejach Kaszëb taczi lëdze, co cwiërdzëlë, że „Pomerania non cantat”. Midzë jinszima w 1821 roku taczi pòdrzatk zabédowôł w swòjim òpisënkù zëcégò Kaszëbów pastor Gottlieb Lebrecht Lórk (Lorek 1760–1845). Ùdbôł so, że w swòji parafii w Cecenowie znikwi do nédzi kaszëbiznã, tak z zëcégò szkòłowégò jak i kòselnégò. Chòc sóm pòchòdôł z Mazurów i dobrze znôł pòlszczi jãzëk, równak swòjich parafianów òstro gnãbił za kaszëbskòsc. Pò 30 latach taczi pòliticzì w Cecenowie òsta leno niëwiôlgò gròsc Kaszëbów.

Cwiczeńk 3

Wëszukôj w pòdonym niżi teksce frazeòlogizmë. Przełożë je na pòlaszëznã. (*Znajdź w podanym poniżë tekście frazeologizmy. Przełóż je na jëzyk pòlski*).

To je gwësné, że taczych jak Lórk, co chcelë òbspiewac Kaszëbów, bëło wicy. Czejbë jich bëł chto wzał w krzizewi òdżin, tej òni bë wszëtckò wëspiéwelë. Pòdrzatk na cëgaństwò ò tim, że Kaszëbi mają drewniané ùszë, wërazył Hieronim Derdowsczi w dokazu *Ò panu Czòrlińszim co do Pùcka pò sęcë jachôł*. Sã tam słowa na pòcwierdzenië tegò, że lud ten spiéwôł òd wiedna: „Më z Niemcami wieczy całë krwawé wiedlë wòjnë, wolné piesnie wiedno brzmiałë bez górë i chòjnë”.

Cwiczeńk 4

Òd czasnika **spiëwac** ùtożë jak nôwicy nowëch czasników przez dodôwanie przedrostkówëch fòrmantów, np. spiëwac – zaspiewac... (*Od czasownika spiëwac utwórz jak najwiëcej nowych czasowników poprzez dodawanie formantów przedrostkowych...*).

Z niejednym z nëch słów ùtożë i zapiszë zdania. (*Z niektórymi z tych słów ùtoż zdania i zapisz je*).

Cwiczeńk 5

Ō spiewanim je w znŏny frantŏwce „Hej tu ũ nas”. (O spiewaniu jest znana piosenka „Hej tu ũ nas”).

Zaspiewŏj nen wějimk (zaspiewaj ten fragment):

Hej tu ũ nas na Kaszēbach malowŏné zemie.
Wŏdē, lasē, smŭdzi, gŏrē,
dzywny czar w nich drzēmie.
Szēmią gradła, krze i lasē swŏjā pieśń ōdwieczną ũ nas,
przē robŏce lud so nŏcy frantŏwkā stateczną.

Cwiczeńk 6

W teksce, co je wēzi, wēstąpił synonim sŏwa pieśń – **frantŏwka**. Jinszē synonimē to: **chŏranka**, **kŏzlinka**, **lēfŏrka**, **szātopŏrka**, **letēpēlka**. (W powyższym tekście wystąpił synonim sŏwa pieśń – **frantŏwka**. Innymi synonimami sŏ...).

Te synonimē pŏjŏwiają sŏ w rozmajitēch dokazach, przēsłowiach, titlach piesniŏkŏw. Jŏn Trepczik napisŏł zbiēr piesniŏw i nadŏł mŭ titel *Lecē chŏrankŏ*. Sŏwŏ **kŏzlinka** nalazło sŏ w przēsłowiach: Jeden spiewŏ gŏdzynczi, drēdzi kŏzlinkzi. To je czŏwiek do gŏdzynkŏw i kŏzlinkŏw. W kŏscele gŏdzynczi, a w karczmiē kŏzlinkzi. Sŏwŏ **szātopŏrka** mŏże nalezc w titlu *Kŏpa szātopŏrk*.

Ōmŏwionē synonimē tikajŏ sŏ piesniŏw swieczcich. Ŭzij jich w tŏmaczenim niŏi wēpisŏnēch zdaniŏw na kaszēbsczij jŏzēk (Ōmŏwione synonimy dotyczŏ pieśni świeckich. Ŭżyj ich w tŏmaczeniu poniższych zdaŏ na język kaszubski).

Przy pracy lubię sobie spiewać pieśni.
Pieśni sŏ wyrazem uczuē.
Kiedys duŏo pieśni spiewano przy wypasaniu bydła.
W spiewnikach mŏżna znaleźē wiele rŏżnych pieśni.

Cwiczeńk 7

Ōkrŏm swieczcich piesniŏw spiewie sŏ tēz kŏscelnē. Te, procēmno do wēzi rzēktēch, zwie sŏ **bŏzŏnkama**. (Oprŏcz pieśni świeckich spiewa siē tēz kościelne. Te, w przeciwiēństwie do wymienionych wyŏzej, nazywane sŏ...).

Wēpiszē pŏrŏ titlŏw znŏnēch bŏzŏnkŏw.

Cwiczeńk 8

Sŏwa mŏgŏ mieē rozmajitē znaczenia, tak je na przēmiar ze sŏwŏ **mŭzyka**, chtērno mŏże znaczcē (sŏwa mŏgŏ mieē rŏżne znaczenia, tak jest na przykłŏd ze sŏwem **muzyka**, ktŏre mŏże znaczcē):

- 1) ōrkestrŏ
- 2) zabawŏ przē mŭzyce
- 3) melodiŏ pieśni.

- Rozpŏznŏj znaczenia sŏwa **mŭzyka** w niŏi pŏdŏnēch zdaniach przez pŏstawieniē przē nich pasownēgŏ numra (ustal znaczenia sŏwa **muzyka** w poniższych zdaniach i zaznacz to przez postawienie przy nich odpowiedniego numeru):

Mŭzyka grała marsza.
Pŏj z nama na mŭzykŏ.
Na mŭzykach sŏ zalēcają, a w kŏscele slub dŏwajŏ.
To je snŏzŏ mŭzyka.
Mŭzyka, grac abŏ dētci ōddawac!

Cwiczeńk 9

Z tekstu gŏdci z pierszēgŏ cwiczeńka wēpiszē dzysdniŏwē pŏzwē mŭzycznēch dokazŏw, jaczē grają tēz na Kaszēbach. (Z tekstu dialogu wypisz współczesne nazwy utworŏw muzycznych, tworzonych tēz na Kaszubach).

Rzeczē, czym ōne sŏ ōd siebie jinaczŏ?
(Powiedz, czym one siē ōd siebie rŏżniŏ).

Cwiczeńk 10

Midzē pŏdŏnyma nŏzwēska lēdzy sŏ nŏzwēska dzysdniŏwēch kaszēbsczich kŏmpŏzytorŏw i wŏkalistŏw. Przē ŭżęcym internetu abŏ jinēgŏ zdroju wiēdzē pŏdzeliē je na pasownē karna. (Wsrŏd podanych nazwisk sŏ nazwiska współczesnych kaszubskich kompozytorŏw i wokalistŏw. Za pomocŏ internetu lub innego ŏrŏdła wiēdzy przypisz je do odpowiedniej grupy).

Jerzi Stachŭrszci, Werŏnika Kŏrthals, Damroka Kwidzyŏnskŏ, Tomŏsz Fŏpka, Rafał Rŏmpca, Agnesa Bradtke, Aleksander Tŏmaczkŏwsczi, Bartłŏmiēj Kŭnc.

SŁOWNIŐZK

bēc czēsto z lasa – nic nie wiedziē; **czēc** – sŏyszcē; **karno** – zespŏł muzyczny; **kŏcēnjamer** – kocia muzyka; **lēdowizna** – ludowość; **matizernoga!** – o matko!; **na przēmiar** – na przykłŏd; **nowŏmŏdny** – nowoczesny, współczesny; **platka** – płyta CD; **pŏsznēkrowac** – poszukać; **skazony** – zepsuty; **wsczēca** – uczucia; **ŭprawic** – tu: naprawic

UCZ SIĘ ONLINE

www.skarbnicakaszubska.pl